

криміналістичних підрозділах України надасть можливість значно підвищити якість і вірогідність балістичних досліджень, значно скоротить час на їх проведення. Створення цієї системи є вагомим кроком у побудові національної і регіональних кулегільзотек, які, в свою чергу, відкривають широкі можливості та перспективи у попередженні і розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї.

Список використаних джерел

1. Белкин Р.С. Криминалистика: общетеоретические проблемы : [монография] / Р.С. Белкин, А.И. Винберг. – М. : Юрид. лит., 1973. – 264 с.
2. Белкин Р.С. Криминалистика : проблемы, тенденции, перспективы. Общая и частные теории / Р.С. Белкин. – М. : Юрид. лит., 1987. – 272 с.
3. Кофанов А.В. Теорія і практика проведення судово-балістичних досліджень : монографія / А.В. Кофанов, Т.В. Михальчук. – К.: УкрДГРІ, 2015. – 274 с.
4. Біленчук П.Д. Балістика : Криміналістичне вогнестрільне зброезнавство / П.Д. Біленчук, А.В. Кофанов, О.Ф. Сулява. – К. : Міжнародна агенція «VeeZone», 2003. – 384 с.

Мовсесян В.А., Адоєвська А.І.

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ МОДЕЛЮВАННЯ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ ЗА ЙОГО СЛІДАМИ

Моделювання в гносеологічному аспекті варто розглядати як закономірний процес подальшого розвитку методології права. Поступово цей метод впроваджується у сферу кримінального судочинства, для більш ефективного розв'язання різноманітних криміналістичних завдань.

Моделювання є методом пізнання й відображення дійсності, що орієнтує на роботу не об'єктом, наданим для сприйняття в натурі, а із спеціально створеним аналогом. Перші рекомендації з використання моделювання в слідчій і судовій практиці відображено в роботах австрійського криміналіста Ганса Гросса. Не застосовуючи безпосередньо термін «модель» «моделювання», він рекомендував слідчим відтворювати при розслідуванні злочинів уявну картину події і застосовувати її для пошуку злочинців, тим самим висловлювати окремі положення ідеального моделювання.

Модель особи невідомого злочинця являє собою штучно створену систему. Вона дає змогу при вивченні та на практичній перевірці отримати нову інформацію про особу злочинця, яку можна буде використати для розв'язання пошукових, пізнавальних, ідентифікаційних та інших завдань. Моделювання особи злочинця має велике практичне значення, оскільки дозволяє більш цілеспрямовано проводити пошук злочинця, коли він не встановлений.

Вчинення злочину у всіх його стадіях, починаючи з підготовки і закінчуючи зусиллями сховати вчинене, тією чи іншою мірою пов'язано з різними змінами в матеріальному середовищі, що оточує злочинця під час

його дій. Ці зміни супроводжуються появою різноманітних слідів, які містять у собі криміналістично значущу інформацію. А також відображають певні ознаки особи, яка їх залишила. Визначення статі, віку, зросту, статури та інших ознак значно звужує коло пошуку злочинця.

Криміналістичне значення слідів людини полягає у їх інформаційно-доказовому потенціалі, що сприяє встановленню окремих складових механізму злочину під час розслідування у справі та встановлення особи, яка вчинила злочин. У процесі реалізації інформаційно-доказового потенціалу джерел інформації про злочин, значну групу її засобів складають трасологічні експертизи. Сліди та результати їх трасологічних досліджень мають велике значення для розкриття, розслідування злочинів, встановлення істини по справі.

Ключовою складовою механізму злочину є особа, яка його вчинила. Безпосередніми носіями інформації про злочинця є її сліди, залишені на місці події. Ще А.А. Квачієвський зазначав, що одними з найкращих показників на певну особу є сліди її перебування на місці злочину: сліди ніг, рук, пальців, чобіт, башмаків, різних дрібних речей, що належать цій особі. Сучасні криміналісти до таких слідів відносять: сліди рук; сліди ніг, сліди взуття; сліди зубів; сліди інших ділянок тіла (губ, вух, чола); сліди одягу (у тому числі рукавичок); сліди крові; сліди сперми; сліди виділень людини; волосся; запахові сліди.

Сліди людини це важливі джерела інформації про особу, яка вчинила злочин і вони мають важливе криміналістичне значення. Уже в процесі попереднього дослідження таких слідів є можливість встановити дані про зовнішні ознаки зазначеної особи, використовуючи, наприклад, метод кореляційного зв'язку між розмірними характеристиками частин тіла людини та її статтю, віком і зростом. Сліди рук, ніг, взуття, зубів, сліди частин тіла людини, сліди застосування знарядь і інструментів дозволяють з певною імовірністю зробити висновок про умови побуту, професію, захворювання людини, яка їх залишила тощо. Зупинимося на функціональних ознаках, які характеризують моторно-речові особливості індивіда. Запропонована В.П. Бахіним і Ю.П. Машошиним криміналістична категорія – функціональний портрет людини – це система ознак, що відображають особливості динамічної моделі людини.

Варто зазначити, що динаміка особи, особливості її функціональних властивостей, виявляється в процесі встановлення взаємозв'язку моторних і психічних ознак. Виділяють три групи моторних ознак: локомоційні, комунікаційні й предметні. Так, локомоційні ознаки індивіда виявляються в його ході (кульгавість, використання тростини і т.п.) і відображаються у доріжці слідів ніг (взуття). Комунікаційні ознаки, наприклад, якщо злочинець лівша, відображаються у слідах рук, слідах застосування знарядь та інструментів, в особливостях почерку, яким виконано рукописні документи тощо. Прикладом предметної ознаки, що вказує на професійно-трудова навички злочинця, може бути такий випадок: розчленовуючи труп убитої коханки, патологоанатом залишив на одному з внутрішніх органів позначку,

яку зазвичай ставив у морзі під час дослідження трупів, щоб удруге не оглядати те саме.

Особливої уваги заслуговує відображення у слідах на місці події манери паління. Великий інформаційний потенціал міститься у недопалку сигарети, на якому залишилися сліди прикусу зубів на фільтрі. Дослідження зазначеного об'єкта дозволяє діагностувати манеру паління; за способом утримання сигарети в роті – за відображенням ікла (тип зуба) – встановити з якого боку рота людина тримає сигарету; тривалість тримання сигарети в роті тощо.

Таким чином, вивчення функціональних ознак особи дозволяє виділити стійку групову ознаку, що характеризує особу злочинця (наприклад, шульга), а у обмеженому колі підозрюваних така ознака може бути умовно індивідуалізуючою. Отже, дослідження поряд із соматичними ознаками й динаміки особи забезпечує системний підхід до вивчення притаманних людині властивостей і ознак, який забезпечує ефективність процесу встановлення особи злочинця.

Необхідність визначення способів моделювання особи злочинця за його слідами обумовлена аналізом практики боротьби зі злочинністю розвинутих держав Заходу. Цей аналіз показує, що їх експертні служби на 90% зайняті роботою, направленою на розкриття злочинів, і лише 10% часу відводиться на вирішення ідентифікаційних завдань. Практика українських експертно-криміналістичних підрозділів прямо протилежна, що значно погіршує виконання завдань при здійсненні оперативно-розшукової діяльності і пошуку осіб, які вчиняють злочини. Головна помилка, мабуть, полягає в існуючому відношенні до таких етапів розслідування злочинів як пошук, виявлення, фіксація і збереження слідів на місці події, оцінка їх інформаційної значущості, а також підготовка, відбір порівняльних зразків.

Внаслідок цього, на жаль, на практиці доводиться стикатися з такими фактами, коли не злочинець, а саме співробітники міліції знищують, хай і ненавмисно, джерела інформації про подію злочину. Якщо свідок або потерпілий може повторити свою розповідь і кілька разів, то сліди при неправильному поводженні з ними можуть «замовкнути назавжди». Все це відбувається з причини слабких знань правил поведінки на місці події, а також порушення вимог зі збереження, відбору і попереднього дослідження речових доказів. Адже саме вміння дати правильну оцінку речовим доказам знайденим на місці події, і зафіксувати їх з дотриманням вимог норм Кримінального процесуального кодексу України, відіграє першочергову роль у розслідуванні кримінальних правопорушень.

Молибога М.П., Полтавський А.О.

ДО ПИТАННЯ АКТУАЛІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАСОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Статтею 8 Закону України «Про судову експертизу» [1] передбачена «атестація та державна реєстрація методик проведення судових експертиз (крім судово-медичних та судово-психіатричних)». Аналіз діючих на